

Новаторський підхід до управління конкурентоспроможністю вищої освіти України

Помітною подією у науковому житті стала підготовка та видання монографії докторанта Львівського національного університету імені Івана Франка О. С. Гринькевич «Управління конкурентоспроможністю вищої освіти в Україні: інституційний аналіз і моніторинг»¹.

У монографії розроблено новий теоретико-методологічний напрям дослідження вищої освіти та управління підвищенням її конкурентоспроможності на національному рівні. Запропоновано концептуальну модель аналізу вищої освіти, яка ґрунтується на врахуванні інтересів різних груп стейкхолдерів, критеріях якості, соціальної відповідальності та економічної ефективності в управлінні конкурентоспроможністю. Цінним у монографії є окреслення стратегічних пріоритетів розвитку вищої освіти України та її регіонів.

У читача може виникнути справедливе запитання: «А чи потрібно досліджувати проблематику вищої освіти в Україні?» Для аргументації позитивної відповіді на поставлене запитання наведемо кілька фактів.

Академік В. М. Геєць, акцентуючи увагу на проблематиці входження ринку в освітній простір, пише: «Оскільки в умовах трансформаційних змін у суспільстві ринок став проникати і до таких сфер як культура і освіта, то у суспільстві спостерігається зниження рівня культури, толерантності та

креативності дій, у першу чергу, у масовій поведінці людей. Злочини та наркоманія, а також інші суспільні хвороби стали масовим явищем. Зростання економіки і стабільність держави не слугують запорукою успішного розвитку суспільства внаслідок обмеженості доступу до суспільних благ (читай і освіти – Р.Т.), оскільки не всі члени суспільства мають його рівною мірою»².

Обґрунтованість доцільності пошуку шляхів удосконалення освіти в Україні переконливо аргументує професор В. М. Тарасевич, який пише: «...на всіх рівнях влади і бізнесу відчувається «криза некомпетентності», гостра нестача професійних і патріотичних кадрів, здатних не просто працювати по-європейському, але й перевести кризову і розбалансовану національну економіку в проєвропейський режим функціонування та розвитку. Залучення іноземців як міністрів навряд чи змінить ситуацію докорінно, незалежна Україна бачила безліч радників і консультантів, зусилля яких, за мірками економічного патріотизму, виявилися недостатніми. Чи здійснюється відповідна масова і цільова підготовка національних кадрів, насамперед, тих, хто має вищу освіту? Це риторичне запитання»³.

Вважаємо, що далеко не риторичне запитання професора В. М. Тарасевича поставила собі за мету

¹ Гринькевич О. С. *Управління конкурентоспроможністю вищої освіти в Україні: інституційний аналіз і моніторинг*: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 462 с. ISBN 978-617-10-0442-9.

² Геєць В.М. Про сутність і суперечності розвитку суспільства, держави і економіки // *Економіка України*. 2012. № 10. С. 4-23.

³ Тарасевич В.М. Антикризовий потенціал економічного патріотизму // *Економіка України*. 2015. № 6. С. 50-52.

О. С. Гринькевич, результати наукового пошуку якої викладені у рецензованій монографії. Наукова праця складається з п'яти розділів, кожен з яких має логічну послідовність на принципі «вхід-вихід». Автор відштовхується у своїх дослідженнях від висновків багатьох міжнародних компаній, що у найближчому майбутньому суспільство та ринкова економіка будуть потребувати від освітніх систем фахівців з навиками критичного мислення, творчості, емоційного інтелекту, пізнавальної гнучкості, постійного саморозвитку, роботи в команді. У монографії автор обґрунтовує та реально підтверджує результатами кількісного та якісного аналізу запропоновану дослідницьку програму інституційного аналізу конкурентоспроможності системи вищої освіти (СВО). Автором запропонована логіко-структурна схема показників аналізу конкурентоспроможності СВО з урахуванням інтересів різних груп стейкхолдерів. На основі узагальнення трактування такої категорії як «конкурентоспроможність вищої освіти» автором сформульоване її власне бачення, яке трактується як потенційна та реальна здатність її провайдерів створювати продукти, що забезпечують перевагу у формуванні людського, соціального та інтелектуального капіталу, а відтак у реалізації індивідуальних, регіональних, національних і глобальних цілей суспільного розвитку (с. 36).

О. С. Гринькевич наголошує на тому, що основними сутнісними ознаками – критеріями аналізу в управлінні конкурентоспроможністю СВО на усіх рівнях її функціонування і розвитку – є ефективність, якість і соціальна відповідальність. До здобутку в царині наукової новизни належить розроблена і практично апробована методологія інституційного аналізу СВО, яка включає комплекс понять, принципів і положень, що базуються на теоріях людського, соціального та інтелектуального капіталу, конкурентоспроможності,

інституційної економіки, теорії стейкхолдерів.

Враховуючи необхідність збалансування в СВО інтересів різних груп стейкхолдерів, автором запропоновано логіко-структурну схему показників аналізу якості у вищій освіті, яка передбачає чотири головні об'єкти кількісного та якісного аналізу: 1) задоволеність споживачів (студентів, випускників, працевдавців); 2) якість інституційного середовища (інституцій, нормативно-правової бази, політики, ресурсів і процесів діяльності); 3) якість результатів діяльності; 4) якість постачальників (абітурієнти, заклади середньої освіти тощо). Комплекс показників соціальної відповідальності систематизовано за сферами прояву соціальних ініціатив (правова, економічна, екологічна тощо) у реалізації освітньої, наукової та інших функцій вищої освіти. Показники економічної ефективності вищої освіти систематизовано у три основні групи: 1) результативності; 2) продуктивності; 3) диверсифікації доходів.

Автор справедливо доходить висновку, що головними напрямками підвищення якості СВО в Україні є активізація діяльності та соціального партнерства закладів вищої освіти (ЗВО), громадськості, працевдавців у розробці продуктів вищої освіти та їх поширенні. Слід наголосити на тому, що відведення О. С. Гринькевич актуальної ролі громадськості у поліпшенні якості СВО надзвичайно тісно кореспондує з поглядами на цю проблему видатного українського вченого, академіка В. І. Вернадського. Віце-президент Спільки економістів України Г. В. Яцюк, підкреслюючи значну роль громадських організацій у формуванні інтелектуального капіталу, пише: «...провідну роль тут мають відіграти громадські об'єднання економістів, адже, на переконання В.І. Вернадського, люди науки повинні прагнути стати на чолі руху, оскільки саме наука може дати той позитивний імпульс розвитку, який сформулює ноосферне мислення і забезпечить

дійсно конструктивне і прогресивне творення людського довкілля та особистого рівня сприйняття й діяльності»⁴.

Україна після багатьох років бездержавності як учасник європейського простору вищої освіти перебуває у пошуку ефективних механізмів реформування власної освітньої системи. Своєрідним внеском у формування нової парадигми освітньої системи є монографія О. С. Гринькевич.

Підсумовуючи, неможливо обійти того факту, що автор широко використовує у процесі дослідження математичний апарат, що забезпечує високу достовірність висновків і пропозицій.

Вважаємо, що монографія О. С. Гринькевич є вагомим внеском у скарбницю вітчизняної науки і, зокрема, такої стратегічно важливої галузі, як вища освіта.

Тринько Роман Іванович – доктор економічних наук, професор, академік Національної академії аграрних наук України, професор кафедри менеджменту Львівського державного університету внутрішніх справ, заслужений діяч науки і техніки України (e-mail: trynkovi@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0455-9165>).

Trynko Roman Ivanovych – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Member of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Professor of the Department of Management of the Lviv State University of Internal Affairs.

Надійшло 06.03.2018 р.

⁴ Яцюк Г.В. Громадське суспільство і формування нової парадигми соціально-економічного розвитку в умовах глобалізації // *Економіка України*. 2015. № 12. С. 4-9.